

A rugalmas biztonság második szakasza: a tagállami gyakorlatok és szakpolitikák elemzése

Összefoglaló

Bevezetés

A rugalmas biztonság, a munkaerőpiac rugalmasságának és biztonságának egyidejű növelésére szolgáló stratégia az 1990-es évek óta Európa-szerte része a nyilvános és politikai vitáknak. A közelmúlt gazdasági válságának fényében felmerült a kérdés, hogy a jó gazdasági és munkaerő-piaci teljesítmény idején kidolgozott rugalmas biztonság működik-e „rossz időben” is, azaz hogy a gazdasági nehézségek idején érdemes-e érvényesíteni az Európai Unió tagállamaiban, és ha igen, hogyan.

A jelenlegi kutatási projekt a rugalmas biztonság második szakaszát vizsgálja meg, amihez nagy számban határozza meg az állami és szociális partnereken alapuló egyéni eszközöket, amelyek egyesítik magukban a rugalmasság és a biztonság valamilyen elemét – még ha nem is így nevezik őket –, és ezáltal hozzájárulnak a rugalmas biztonság nemzeti rendszeréhez. Ez remélhetőleg hozzájárul ahhoz, hogy a rugalmas biztonság némileg homályos fogalma kézzelfoghatóbbá váljon azáltal, hogy számos példát hoz fel a rugalmas biztonság megvalósítására.

A módszertani korlátokból kifolyólag a rugalmas biztonság átfogó nemzeti rendszerei helyett csak különálló szakpolitikai eszközök vizsgálatára van lehetőség. Ennek következtében nem lehet összehasonlítást adni arról, hogy a különböző országokban milyen fejlettségi szintre jutott a rugalmas biztonság megvalósítása (azaz hogy „mekkora” a rugalmas biztonság az egyes tagállamokban). Az eredmények mindazonáltal adnak valamilyen képet arról, hogy Európában érvényesítik-e a rugalmas biztonságot, és ha igen, hogyan.

Szakpolitikai háttér

A rugalmas biztonság mint politikai eszköz megjelenése az 1990-es évekre datálható, és egybeesik a dániai és hollandiai munkaerő-piaci reformok egész sorával,

amelyeket a gazdasági növekedés, a globalizáció, az eltűnőben lévő társadalmi kohézió, a jövedelem megoszlásának és a foglalkoztatási esélyeknek az egyenlőtlenségei és a foglalkoztatási jogviszonnal kapcsolatos szerződéses megállapodások növekvő sokszínűsége vezérelt.

A rugalmas biztonság mint fogalom először az Európai Tanács 2006. márciusi brüsszeli ülésének elnökségi következtetéseiben szerepelt. Ezt követően a rugalmas biztonság hamarosan az európai politikai viták egyik fő témájává lépett elő, ami számtalan hozzászólást és stratégiai dokumentumot eredményezett az Európai Bizottság, a foglalkoztatási és szociális védelmi bizottságok, a Gazdasági és Szociális Bizottság és az európai szociális partnerek részéről.

Amikor 2008 vége felé Európára is lesújtott a II. világháború utáni időszak óta tapasztalt legsúlyosabb gazdasági recesszió, újra felélénkült a vita a rugalmas biztonságról, ezúttal amiatt, hogy megszűnt a munkaerő iránti kereslet. Bár az EU folyamatosan támogatta a rugalmas biztonságot, a stratégiának a tudósok és a szociális partnerek körében egyaránt akadtak ellenzői, különböző okokból. Abban a tekintetben azonban még mindig egyetértés uralkodik, hogy a rugalmas biztonság még válság idején is elősegítheti egy kölcsönösen előnyös helyzet elérését, ha hozzáigazítják a megváltozott keretfeltételekhez.

Fő megállapítások

Ami az általánosan alkalmazott „rugalmas biztonsági mátrixban” meghatározott dimenziókat illeti, az olyan elemzett eszközök közül, amelyeket a rugalmas biztonság érdekében megvalósított európai intézkedésnek lehet tekinteni, a legjellemzőbb rugalmassági dimenzió a munkaerő költségének

rugalmassága (foglalkoztatási támogatás vagy a képzési költségek támogatása), különösen Közép- és Kelet-Európában, ezután következik a külső rugalmasság (kihelyezés és az elbocsátott munkavállalóknak szóló reintegrációs támogatás). Ezzel összhangban a felismert eszközök közül a legáltalánosabb biztonsági dimenzió a jövedelem biztonsága (nagyon gyakori az északi/skandináv országokban és az európai kontinens országaiban elemzett eszközök között), utána következik a foglalkoztatás biztonsága (ez gyakrabban szerepel az európai kontinens országaiban és az angolszász országokban látott eszközök között). A felismert eszközök legnagyobb része a rugalmasság és a biztonság több típusát szolgálja egyidejűleg.

A rugalmas biztonság legszélesebb körben elterjedt elve, ami a felismert eszközökben megjelenik, az új munkahelyek létrehozása és a meglévők megtartása (különösen jellemző az északi/skandináv országokban meghatározott eszközök esetében), ezután következik az átmenetek elősegítése (az ilyen eszközök aránya a mediterrán országokban volt a legalacsonyabb). Az elemzett eszközök több mint 90%-a egynél több célt szolgál, ezáltal gyakran ötvöződik az egész életen át tartó tanulással: ilyen például a rugalmas, kiszámítható szerződéses megállapodások biztosításával összekapcsolt készségfejlesztés, a jobb munkahelyek létrehozása, az átmenetek vagy az egyenlőség támogatása.

Az állami intézkedések többségének célcsoportját a munkáltatók jelentik, de az eszközök egy jelentős része a munkavállalóknak (például a szerződéses megállapodásokkal kapcsolatosak vagy a jobb munkahelyek létrehozása), a munkanélkülieknek és a munkaerőpiacon perifériára szorulóknak is szól (munkahelyteremtés és az átmenet támogatása, beleértve az egyenlőség erősítésére és a szegmentáció leküzdésére irányuló intézkedéseket).

Az összegyűjtött esetek nagy többségében az intézkedéseket országos vagy regionális közigazgatási szervek indították. A szociális partnerek részvételét a felismert intézkedések kevesebb mint felében lehetett megerősíteni. A szociális partnereknek az ilyen esetek túlnyomó többségében aktív szerepük volt abban, hogy a kollektív szerződéseken keresztül, tárgyalások útján alakították az ilyen intézkedések tervezését és végrehajtását. Ritkábban ugyan, de az is előfordult, hogy a finanszírozásban, a végrehajtásban, az adminisztrációban és az értékelésben is aktívan közreműködtek. Úgy tekinthetjük, hogy a szociális partnerek bevonása fontos – bár nem elégséges – előfeltétele annak, hogy kifejezetten a rugalmasság és a biztonság közötti egyensúlyról lehessen

beszélni, és az eszköz költségmegosztó finanszírozásának kialakításához is hozzájárulhat.

Az elemzett eszközök viszonylag nagy részét vagy a recessziót kezelő eszközként hajtották végre, vagy úgy módosították, hogy jobban igazodjon a válság (utáni) körülmények között az átalakulóban lévő társadalmi-gazdasági mozgásokhoz, és az is jellemző volt, hogy a célcsoport a válság idején vagy utána gyakrabban használta ezeket, mint a „jó időkben”. Ez nyomatékossítja, hogy a rugalmas biztonság gazdasági szempontból nehéz időszakokban is megvalósítható lehet.

Szakpolitikai iránymutatások

A jelenlegi elemzés azt jelzi, hogy számos olyan intézkedés van – beleértve a kormányok és a szociális partnerek közötti együttműködést –, amely kedvez a munkavállalók és a munkáltatók számára kölcsönösen előnyös megoldásokat ígérő eszközök kialakításának. Ugyanakkor az is megállapítható, hogy a szociális partnerek bevonásának javítására még lennének lehetőségek, különösen a közép- és kelet-európai, illetve az angolszász országokban.

A jelenlegi gazdasági körülmények között még a korábbinál is fontosabbnak tűnik, hogy egyensúlyba hozzuk a munkaerőpiacon részt vevőknek és a kívülállóknak szóló rugalmas biztonsági intézkedéseket. Az aktív résztvevőknek szóló eszközök foglalkozhatnának például a munkaidő rugalmasságával vagy a belső mobilitással (beleértve a foglalkoztatás során történő szakmaváltoztatást), ezáltal viszonylag kevés állami finanszírozást igényelnének. Az elemzett eszközök között kevés ilyen intézkedést lehetett megfigyelni Közép- és Kelet-Európában, ami azt jelzi, hogy lehetőség van a fejlődésre. A munkaerőpiacon kívül rekedtekre irányuló intézkedéseknek a gazdasági válság által legsúlyosabban érintett személyek, például a fiatalok szükségleteivel kellene foglalkozniuk.

Arra is jobban kellene ügyelni, hogy a szociális biztonsági rendszereket összehangoljuk a rugalmas biztonság fogalmával. Ezzel összefüggésben ajánlatos lenne a szociális partnerek nagyobb mértékű bevonása a megfelelő kezdeményezésekbe és szabályozásokba.

További információ

A The second phase of flexicurity: an analysis of practices and policies in the Member States (A rugalmas biztonság második szakasza: a tagállami gyakorlatok és szakpolitikák elemzése) című jelentés teljes szövege a <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1183.htm> weboldalon érhető el.

További információ: Funda Celikel-Esser, kutatási munkatárs, fce@eurofound.europa.eu